

3 Programma Balans in landelijk gebied

Inleiding en ontwikkelingen

Met de insteek van een Nationaal Programma Landelijk Gebied heeft het Rijk gekozen voor een integrale aanpak voor het landelijk gebied. De inzet is om alle opgaven in het landelijk gebied samen te brengen. Landelijk worden de doelen vastgesteld. Het is aan de provincies hier gebiedsgericht een goede vertaling aan te geven. Helder is dat investeren in de kwaliteit van de natuur prioriteit heeft. De stikstofproblematiek maakt dat elke dag en steeds indringender duidelijk. De aanpak van deze opgaven kan niet zonder een helder perspectief voor de Zeeuwse landbouw. De inzet van ons college is ook het afgelopen jaar geweest deze opgaven en dit perspectief in samenhang te ontwikkelen. En beiden zullen grote investeringen vragen. Het een kan niet zonder het ander. Het uitvoeringsprogramma landelijk gebied waarin een volhoudbare landbouw en herstel van de biodiversiteit centraal staan is een goede basis om dit jaar en ook de komende jaren hiermee aan de slag te gaan. Het in voorbereiding zijnde gebiedsprogramma gaat hier in 2023 richting aan geven.

Ondertussen is verder gewerkt aan de doelstellingen en acties uit de begroting. Want in alle gevallen gaan de basistaken voor natuur en de lopende afspraken Natuurpact onverminderd door. Het natuurbeheer is onder andere op basis van het Programma Natuur hersteld; het vergoedingspercentage is nu weer 84%.

Ook is de samenwerking met de faunabeheereenheid (FBE) geëvalueerd. Deze evaluatie is de aanleiding geweest voor een voorstel aan uw Staten om de organisatie en het bestuur van de FBE te versterken.

We hebben samen met onze partners dit jaar hard gewerkt aan het natuurherstel, onder andere ter uitvoering van het Programma Natuur. Een aansprekend project was de versterking van de Hooge Plaat in de Westerschelde. Ook is de aanvraag voor de Unesco-status Geopark voor de Schelde-delta definitief gedaan in 2022.

Het Nationaal Strategisch Plan voor de Nederlandse invulling van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid is dit jaar door Europa goedgekeurd en gaat nu door naar de uitvoering. De structuur van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) is met verandering van de conditionaliteiten en de invoering van de ecoregelingen dusdanig gewijzigd dat de effecten nog zeer onzeker zijn. Wij zullen dit nauwlettend blijven volgen. Wij zetten ons ervoor in dat zoveel mogelijk ondernemers mee kunnen doen en stappen kunnen zetten. Tegelijkertijd loopt de uitvoering van het "oude" GLB nog door. In 2022 hebben we onder andere openstellingen gehad voor technische maatregelen in landbouw waar veel belangstelling voor was.

De inzet voor biodiversiteit heeft als lange termijn doel om te komen tot een natuurinclusieve samenleving. Natuur is niet alleen in de natuurgebieden te vinden maar overal in de samenleving. Op de Natuurtop van dit jaar was dit het centrale thema.

Speerpunten

Uitvoering geven aan het Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied en de daaronder vallende acties en opgaven, specifiek:

- Versterken inzet voor herstel biodiversiteit onder andere door het uitwerken, uitvoeren en verder invullen van het landelijke Programma Natuur, als onderdeel van de landelijke aanpak stikstof.
- Een start maken met de nieuwe generatie N2000 Beheerplannen die onder meer sturend zijn voor de uitvoering van het Programma Natuur.
- Versnelling van de aanleg van het Natuurnetwerk Zeeland.
- Ondersteunen initiatieven die bijdragen aan de transitie naar een volhoudbare landbouw en hiervoor de verschillende openstellingen van de transitieperiode POP3 dit jaar optimaal benutten.
- Bevorderen van samenwerking en integrale uitvoering van projecten en maatregelen.

Provinciale beleidskaders

- *Uitvoeringsprogramma Landelijk gebied 2021 - 2030*
- [Omgevingsvisie 2021](#)

- [Natuurvisie Zeeland 2017-2022](#)
- [Natuurbeheerplan Zeeland](#)
- [Beheerplannen Natura2000](#)
- [Nota Natuurbeleving](#)
- [Nota toegankelijkheid natuurgebieden \(Natuurlijk genieten in Zeeland\) 2010](#)
- [Beleidsnota Natuurwetgeving](#)
- [Omgevingsverordening](#)
- [Nota Grondbeleid](#)
- [Natuurrapportage Zeeland 2022](#)

Reguliere taken

- Verstrekken subsidies voor natuurbeheer.
- Subsidieverlening agrarisch natuurbeheer aan Collectief Poldernatuur, die vergoedingen aan agrariërs uitkeert.
- Subsidieverlening aan de Faunabeheer Eenheid, die Faunabeheerplannen opstelt en uitvoert.
- Het opstellen van Natura 2000 beheerplannen.
- Zorgdragen voor de totstandkoming Natuurwerk Zeeland.
- Uitvoering van de wettelijke taken en vergunningverlening in het kader van wet Natuurbescherming voor gebiedsbescherming en soortenbescherming.
- Evaluatie van beleidsregels en het opstellen daarvan uit oogpunt van gebiedsbescherming en soortenbescherming.
- Subsidie verstrekken aan IVN/De Zeeuwse Natuur, Nationaal Park Oosterschelde, Stichting Het Zeeuwse Landschap, Stichting Landschapsbeheer Zeeland en Terra Maris.
- Uitvoeren taak zelfrealisatie, verwerving en vervreemding van gronden en tijdelijk beheer van gronden in combinatie met landbouwkundige structuurverbetering.
- Monitoring en beoordeling van natuurkwaliteit.
- Rapportage aan de Staatssecretaris, de Tweede Kamer en Provinciale Staten via de jaarlijkse Voortgangsrapportage Natuur.111.

Maatschappelijk effect

Versterken van de biodiversiteit, het realiseren van een volhoudbare landbouw en een kwalitatief hoogwaardige voedselvoorziening, samen met andere partijen.

Doelstelling

Realisatie Natuurnetwerk

Omschrijving (toelichting)

Het Natuurnetwerk Zeeland is in 2027 grotendeels gerealiseerd. Dat vraagt gemiddeld per jaar richting 2027 een verwerving van ruim 100 hectare per jaar. Daarbij wordt blijvend ingezet op vrijwilligheid en kwaliteit.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Op 1 januari 2023 was de resterende verwervingsopgave 565 hectare nog te verwerven en 665 hectare nog in te richten. We voldoen daarmee aan de verwachte opgave op het gebied van verwerving en inrichting.

Acties

Blijven toepassen algemene uitgangspunten onder andere verwerving op basis van vrijwilligheid, geen planologische schaduwwerking en afstemming tussen natuur en landbouw.

Omschrijving (toelichting)

Vanuit het programma natuur zijn extra middelen beschikbaar gesteld om de verwerving op basis van deze uitgangspunten in te vullen. We werken aan nieuwe regelingen en instrumentaria op het gebied van grondverwerving en pacht.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

De verwerving en inrichting van natuurgronden gaat volgens de uitgangspunten van de Omgevingsvisie en het Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied. De realisatie van het Natuurnetwerk Zeeland vindt plaats in samenwerking met terrein-beherende organisaties, medeoverheden en particuliere grondeigenaren. Het kavelruilbureau vormt daarbij een belangrijke schakel in de keten.

Continuering inzet Kavelruilbureau in combinatie met de Grondbank Zeeland

Omschrijving (toelichting)

Met onze instrumenten 'grondbank' en Kavelruilbureau' blijven we het natuurnetwerk uitbreiden op vrijwillige basis. Waar mogelijk versnellen we de uitbreiding door ruilgronden in te kopen op strategische locaties.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Afgelopen jaar is het kavelruilbureau en de grondbank actief ingezet bij het verwerven van gronden voor de realisatie van het natuurnetwerk. Mede hierdoor lukt het op koers te blijven voor het behalen van de doelstelling van 2027.

Inzet Zeeuws Particulier Grondbezit en betrekken bij het realiseren van het Natuurnetwerk Zeeland

Omschrijving (toelichting)

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Bij het realiseren van nieuwe natuur worden, indien mogelijk, de Zeeuwse particuliere grondbezitters betrokken.

Versnelling van realisatie van de resterende natuurontwikkelingsopgave door middel van aanbod en kansen die zich voordoen

Omschrijving (toelichting)

De inzet is de komende jaren om met de resterende opgave zo goed mogelijk de ecologische doelen te behalen en tegelijkertijd goede kwantitatieve voortgang te boeken. Niet alle gronden die als kans worden aangeboden kunnen worden ingericht als natuur. Dit hangt onder meer af van de ligging en aanwezige milieuocondities in relatie tot natuurontwikkelingsmogelijkheden. Overeenkomstig het Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied 2021-2030 en het Programma Natuur, 2021-2030 zetten we de komende jaren in op versneld verwerven en inrichten van zogenaamde sleutelhectares. Deze sleutelhectares maken onderdeel uit van de restopgave Natuurnetwerk Zeeland waarbij verwerving, inrichting of functieverandering leidt tot grotere en robuustere natuurlijke eenheden.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In 2022 is de realisatiestrategie vastgesteld. De realisatiestrategie bouwt voort op het bestaande beleid. Dit beleid gaat uit van de volgende aspecten:

- Vrijwilligheid bij het verwerven van gronden.
- Afstemming tussen natuur, landbouw en waterbeheer.
- Toegankelijk en beleefbare natuur.
- Kwaliteit en flexibiliteit.
- Het versterken van het aaneengesloten natuurnetwerk.

De verwachting is dat we in Zeeland de afronding van het natuurnetwerk grotendeels tijdig zullen afronden.

Zoeken naar mee koppelkansen met andere opgaven uit oogpunt realisatie Natuurnetwerk Zeeland

Omschrijving (toelichting)

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Bij alles wat we doen ten behoeve van de realisatie van het natuurnetwerk nemen we, indien mogelijk, koppelkansen mee.

Doelstelling

Natuurbeheer en natuurbescherming

Omschrijving (toelichting)

Zorgdragen voor het beheer en de bescherming van natuur en landschap in Zeeland. Voor de uitvoering van het provinciale natuurbeleid heeft de Provincie de beschikking over een eigen Subsidiestelstel Natuur en Landschapsbeheer (SNL). In het Natuurbeheerplan Zeeland is vastgelegd waar de natuurgebieden en de leefgebieden van het Natuurnetwerk Zeeland (NNZ) gelegen zijn en welk soort natuur waar aanwezig is.

Het gaat hierbij om natuurbeheer, agrarisch natuurbeheer, faunabeheer, soortenbescherming, exotenbestrijding en monitoring. De subsidie is een tegemoetkoming in de kosten die eigenaren en beheerders van natuur en beheergebieden moeten maken om hun gebieden te ontwikkelen en/of in stand te kunnen houden. Bij agrarisch natuurbeheer worden ook inkomsten vergoed die agrariërs zijn misgelopen vanwege schade door dieren. De kosten voor het bestrijden van exoten en het verlenen van tegemoetkomingen bij wildschade vallen ook onder dit onderdeel.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Voor de uitvoering van het provinciale natuurbeleid heeft de Provincie de beschikking over een eigen SNL. Het subsidiestelsel bestaat uit twee regelingen:

1. De Subsidieverordening natuur- en landschapsbeheer (SVNL) voor de subsidiëring van beheer en monitoring.
2. De Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL) voor de subsidiëring van functieverandering en investeringen. Ook de kosten voor het bestrijden van exoten en het verlenen van een tegemoetkomingen bij wildschade valt onder dit onderdeel.

De SVNL bevat ook een apart hoofdstuk met subsidiebepalingen voor het agrarisch natuur- en landschapsbeheer. De subsidie is bedoeld voor het uitvoeren van beheeractiviteiten in leefgebieden die vermeld staan in het Natuurbeheerplan. Met de gecertificeerde beheerders hebben we in oktober 2022 een jaargesprek gehad. Tijdens dit gesprek hebben wij geconstateerd dat het natuurbeheer in 2022 is uitgevoerd conform de landelijke systematiek van de SNL. Dat betekent dat de beheerders voldaan hebben aan de subsidiebeschikking.

Acties

Bescherming van natuurgebieden en soorten via de bestaande wetgeving, zoals vastgelegd in de Wet natuurbescherming en de Wet ruimtelijke ordening (Natuurnetwerk Zeeland) en de keuzes in de beleidsnota Natuurwetgeving

Omschrijving (toelichting)

Dit is een bestaande wettelijke taak. Bijzondere aandacht heeft het ontwikkelen van beleid voor verschillende activiteiten in de Oosterschelde zoals het commercieel rapen van schelpdieren en het snijden van zeegroenten. Hierbij houden we rekening met zowel de traditie als bescherming van de natuurwaarden.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

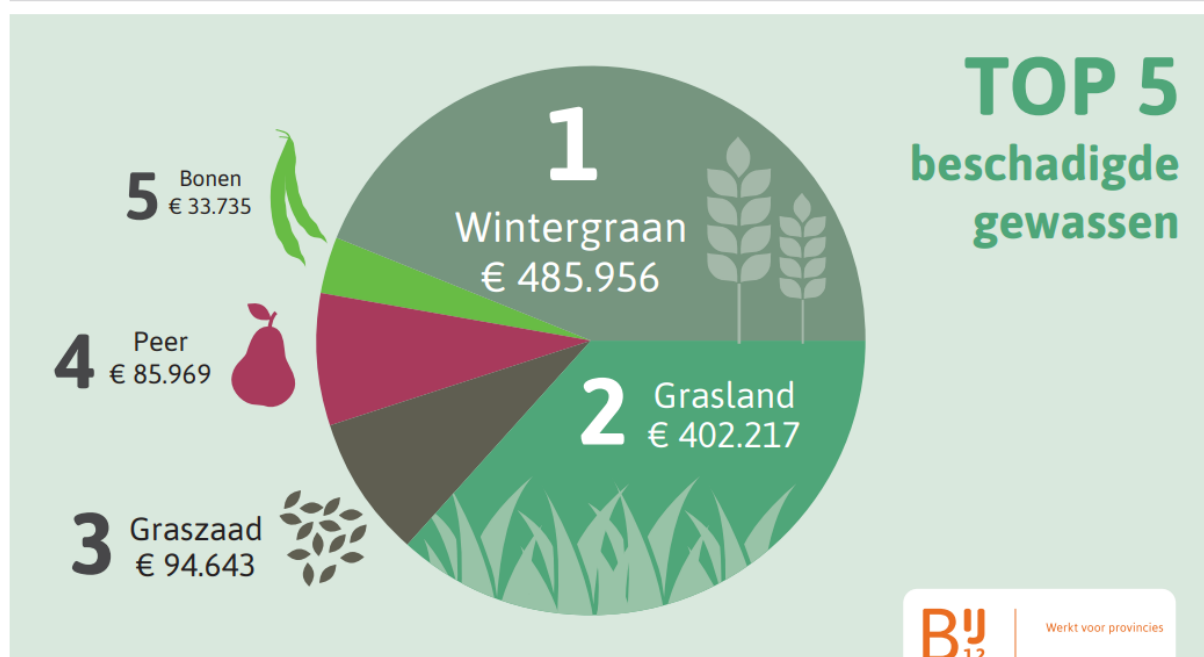
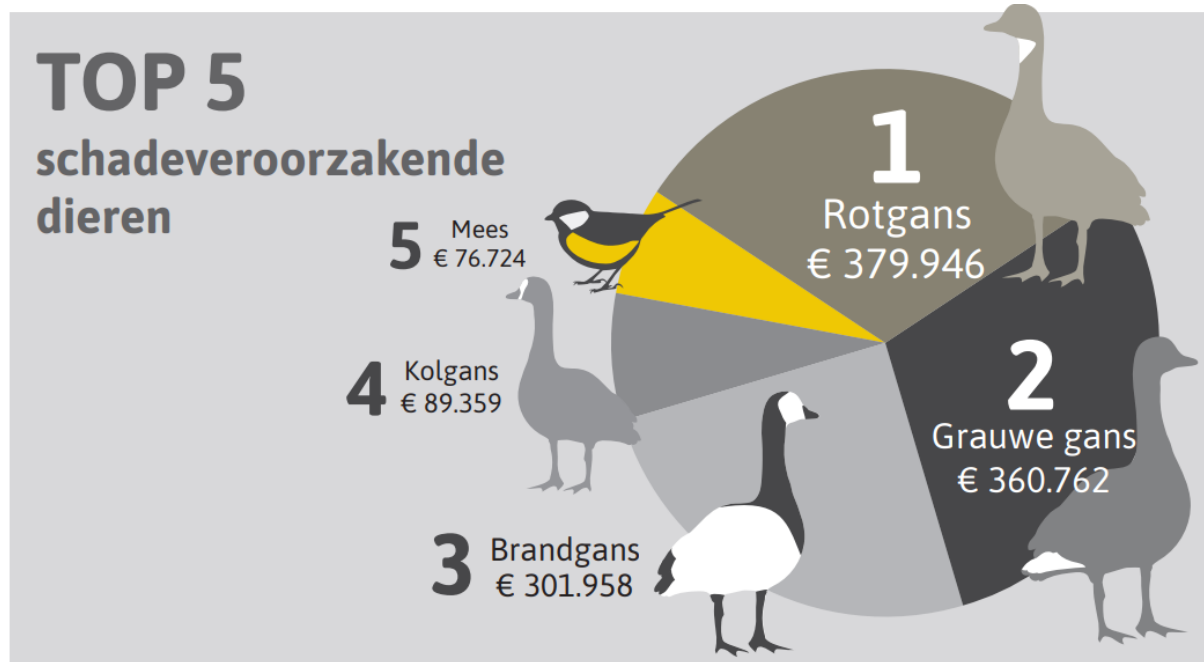
Er is een passende beoordeling opgesteld voor een groot deel van deze activiteiten. Het ontwikkelen van beleid zal in 2023 verder vorm krijgen.

Bestrijding van schadeveroorzakende soorten en zorgdragen voor de uitkering van schadevergoedingen voor fauna

Omschrijving (toelichting)

De Provincie verleent, via de Faunabeheereenheid Zeeland, ontheffingen en vergunningen om beschermde diersoorten in geval van belangrijke schade te kunnen bestrijden. Voor landbouwers die

schade ondervinden bestaat een schadetegemoetkomingsregeling. Voorstellen voor verbetering van het gezamenlijk faunabeheer zullen worden geïmplementeerd.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Bestrijding van schadeveroorzakende dieren verloopt nagenoeg volledig via de Faunabeheereenheid Zeeland (FBE). Zij beschikken over ontheffingen en registeren het gebruik ervan. Voor een overzicht

van de beschikbare ontheffingen en de bemachtigde dieren verwijzen wij u naar de website van de FBE Zeeland: <https://www.faunabeheereenheid.nl/zeeland/PUBLICATIES>

De schadevergoedingen lopen via BIJ12 die voor alle provincies de schadeverzoeken afhandelt. De rapportages van BIJ12 lopen, vanwege het afwijkend schaderitme, niet gelijk met het kalenderjaar. Over het laatste rapportagejaar (1 november - 31 oktober 2021) is in totaal € 1.294.134 uitgekeerd. De top van schadeveroorzakende diersoorten en schade ondervindende gewassen is al in onderstaande afbeeldingen:

Evalueren ganzenopvangbeleid

Omschrijving (toelichting)

Afronden van de evaluatie van het ganzenopvang- en faunaschade beleid.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Het ganzenopvang- en faunaschade beleid is in 2022 geëvalueerd en met Provinciale Staten besproken. De uit de evaluatie voortgevloeide aanbevelingen zijn opgevolgd en/of uitgezet.

Evalueren onderzoek RUD Zeeland naar een adequaat uitvoeringsniveau van het natuurtoezicht in Zeeland, na evaluatie vervolgacties bepalen.

Omschrijving (toelichting)

De uitvoering van het toezicht en handhaving van de groene wetgeving is gemandateerd aan de Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland (RUD). Door toenemende druk op natuur in het buitengebied wordt er steeds meer inzet gevraagd.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

De RUD heeft een adviesbureau opdracht gegeven om een onderzoek uit te voeren naar een adequaat uitvoeringsniveau van het natuurtoezicht in Zeeland. De uitwerking van dit onderzoek en de vertaling hiervan naar de inzet van de RUD heeft vertraging opgelopen. De verwachting is dat het onderzoek in 2023 afgerond is.

Het verlenen van subsidie voor functieverandering en inrichting van nieuwe natuur en herstel van bestaande natuur op grond van het subsidiestelsel Natuur en Landschap met SKNL of nog nieuw te ontwikkelen instrumentarium.

Omschrijving (toelichting)

Het uitvoeren van de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKNL) voor investeringen in bestaande en nieuwe natuur en voor functieverandering van landbouwgronden.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Afgelopen jaar is er voor ruim 2 miljoen euro aan SKNL-subsidie verstrekt aan terrein-beherende organisaties. De subsidie is bedoeld als bijdrage voor de omvorming van landbouw naar natuur en voor het treffen van inrichtings- en herstelmaatregelen om de gewenste natuurkwaliteit te realiseren. Hiermee wordt ruim 14 ha nieuw natuurgebied toegevoegd aan het Natuurnetwerk Zeeland en wordt 29 ha ingericht de komende jaren. Hiernaast wordt ook de kwaliteit van 79 ha bestaand natuurgebied vergroot.

Monitoring van natuurgebieden conform landelijke afspraken en het provinciaal monitoringsplan

Omschrijving (toelichting)

In 2023 wordt een nieuw monitoringsplan vastgesteld. We zetten in op het verder versterken en verbeteren van de monitoring. Hiermee willen we de gevolgen van onder andere de stikstofdepositie en de verdroging beter in beeld krijgen.

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

Monitoring wordt zo veel mogelijk uitgevoerd volgens planning. Met verschillende terreinbeheerders is gekeken hoe er zo goed mogelijk gemonitord worden zonder dat er gaten vallen. Tegelijk moeten we ook alles financieel goed dekken. Voor de evaluatie van Natura 2000-gebieden is zo veel mogelijk data verzameld voor de Manteling van Walcheren. In een tweetal andere Natura 2000-gebieden (Grote Gat en Yerseke- en Kapelse Moer) is in opdracht van de Provincie een nieuwe vegetatie- en habitattypen kartering uitgevoerd.

Provinciale aanpak invasieve exoten door middel van preventie, eliminatie en beheer opstellen, en het uitvoeren van tenminste twee bestrijdingsacties.

Omschrijving (toelichting)

Exotische soorten die aangepakt gaan worden zijn de Rosse stekelstaart en Reuzenberenklauw.

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

In 2022 zijn bestrijdingsacties uitgevoerd voor de Aziatische hoornaar, de Rosse stekelstaart en de Reuzenberenklauw.

Verder is de werkgroep Exotenbeheer ingesteld met deelnemers uit verschillende overheden en beheer- en/of kennisorganisaties. Dit om kennis over (bestrijding van) exoten te delen en beheermaatregelen te coördineren.

Uitvoeren onderzoek naar verwilderde katten

Omschrijving (toelichting)**Kwaliteit (indicator)**

Kwaliteit (toelichting)

Het onderzoek naar zwerfkatten is in 2022 uitgevoerd. De resultaten worden de in eerste maanden van 2023 gedeeld. De bevindingen uit het onderzoek leiden niet tot vervolgstappen. Met de stakeholders zal het project in de eerste helft van 2023 worden afgerond.

Uitvoeren van minimaal drie projecten op het gebied van actief soortenbeleid.

Omschrijving (toelichting)

Uitvoeren van minimaal drie projecten op het gebied van actief soortenbeleid. Daarbij geven we prioriteit aan projecten die betrekking hebben op de duinen (tapuit) en het agrarisch gebied (zomertortel en patrijs).

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In 2022 zijn er verschillende projecten op het gebied van actief soortenbeleid uitgevoerd:

- De aanleg van een broedlocaties voor kustbroedvogels (visdiefjes) bij Terneuzen, in en nabij de Autrichepolder en in de Westerschelde.
- Onderzoek naar- en toepassing van beheermaatregelen voor de zomertortel en andere akkervogels.
- Herstel van biotoop voor wilde bijen.
- Onderzoek naar het veiligstellen van genetisch materiaal van planten die op uitsterven staan.
- Nestbescherming bij plevieren rond de Ooster- en Westerschelde. Dit is een project waarbij ook streekgenoten en schooljeugd zijn ingeschakeld.

Uitwerken van de uitkomsten van de Passende Beoordelingen voor het snijden en rapen van zeegroenten en schelpdieren, evenementen vliegbevingen zoals afgesproken bij de totstandkoming van de beleidsnota Natuurwetgeving.

Omschrijving (toelichting)

In 2023 wordt het beleid rondom het snijden van zeegroenten en het rapen van schelpdieren vastgesteld. De vergunningen voor het snijden van zeegroenten zullen in 2023 worden afgegeven volgens het nieuwe beleid. Het rapen van schelpdieren is geregeld in het beheerplan van Rijkswaterstaat dat door RWS met 6 jaar verlengd wordt.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In het afgelopen jaar zijn de uitkomsten van de passende beoordeling voor het snijden van zeegroenten besproken met de stakeholders. Dit heeft meer tijd gevraagd dan vooraf ingeschat en is nog niet afgerond. De gesprekken met de stakeholders over het rapen van schelpdieren,

evenementen en vliegbewegingen zullen in 2023 opgepakt worden. Nadat de gesprekken met de stakeholders zijn afgerond kan pas nieuw beleid worden geformuleerd.

Vergoeden en aansturen van agrarisch natuurbeheer via het Collectief Poldernatuur en daardoor een substantiële bijdrage te leveren aan de biodiversiteit en het landschap buiten de natuurgebieden.

Omschrijving (toelichting)

In 2023 zal de nadruk liggen op het implementeren van het nieuwe Gemeenschappelijk landbouwbeleid, waar het agrarisch natuurbeheer onderdeel van uitmaakt.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In 2022 is door circa 335 Zeeuwse agrariërs in het totaal ruim 1100 ha beheer gerealiseerd van natuur op landbouwgrond. De begeleiding is in handen van het agrarisch collectief Poldernatuur Zeeland. Ongeveer de helft daarvan betroffen maatregelen voor akkervogels. Bijna 500 ha aan beheer kwam ten goede aan de doelsoorten van de dooradering van het landschap. Het resterende deel bestond uit natuurvriendelijk beheer van grasland en randen langs sloten.

Vergoeden en aansturen van natuurbeheer op grond van het subsidiestelsel Natuur en Landschap middels de kaders uit het Natuurbeheerplan

Omschrijving (toelichting)

Het vergoeden van het natuurbeheer is gebaseerd op de Subsidieverordening natuur- en landschapsbeheer (SVNL). Per 1-1-2023 krijgen de volgende partijen een subsidiebeschikking voor hun huidige terreinen en uitbreiding:

- Stichting Het Zeeuwse Landschap
- Natuurmonumenten
- Stichting het Noord-Brabants Landschap
- Natuurcollectief Zeeland
- Bosgroep Zuid-Nederland
- de Vereniging Natuurbeheer Groot Eiland BV

Het gaat om een subsidieperiode van 6 jaar.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Om de kwaliteit van de Zeeuwse natuur in stand te kunnen houden is naast wettelijke bescherming ook actief beheer nodig. Eigenaren van natuurgebieden binnen het Natuurnetwerk Zeeland kunnen, ter vergoeding van de kosten van natuur- en landschapsbeheer, subsidie aanvragen bij de Provincie Zeeland. Deze subsidie is een bijdrage in de kosten van het beheer en afhankelijk van het natuurtipe. Met alle beheerders zijn in oktober 2022 de jaarlijkse gesprekken gevoerd. Alle verplichtingen voor beheer op grond van de SVNL zijn nagekomen. De beheerders hebben bericht gekregen dat het jaarlijkse voorschot uitbetaald gaat worden of de subsidie zal worden vastgesteld.

Zorgdragen voor het opstellen van Natura 2000 beheerplannen; vaststellen van de laatste beheerplannen Manteling van Walcheren en Kop van Schouwen; starten met het actualiseren van de overige beheerplannen in relatie tot de stikstofproblematiek

Omschrijving (toelichting)

In 2022 zijn in voorbereiding op de vaststelling van de beheerplannen voor de Kop van Schouwen en de manteling van Walcheren ecologische evaluaties uitgevoerd. Naar verwachting zullen deze beheerplannen in 2023 vastgesteld worden. Met de beheerplannen die in 2023 aflopen is gestart met het maken van een evaluatie. In 2023 werken we aan de nieuwe plannen zodat deze voor het aflopen van de oude beheerplannen vastgesteld kunnen worden.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Afgelopen jaar zijn de ecologische evaluaties van zowel de Manteling van Walcheren als de Kop van Schouwen afgerond. Deze evaluaties zijn de basis voor de nieuwe beheerplannen die voor de beide gebieden in 2023 zullen worden afgerond. Voor de Yerseke en Kapelse Moer en de drie kreken is inmiddels een natuurdoelanalyse opgesteld. Deze natuurdoelanalyse is de basis voor de nieuwe beheerplannen van deze gebieden waar in 2023 mee gestart zal worden. De huidige beheerplannen voor deze gebieden lopen af in 2023/2024.

Doelstelling

Natuurherstel

Omschrijving (toelichting)

Om de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en habitats uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn te behalen, moeten in de Natura 2000-gebieden (en deels ook daarbuiten) herstelmaatregelen worden getroffen. Deze herstelmaatregelen zijn gericht op het herstel van natuurwaarden in de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. Het neerdalen van stikstof afkomstig van diverse economische activiteiten (verkeer, industrie, landbouw) heeft in die gebieden een negatief effect op de natuurwaarden. Nieuwe inzichten op basis van monitoring en fysiek herstel worden opgenomen in de te actualiseren beheerplannen Natura 2000. Deze hebben de basis gevormd voor een nieuw Uitvoeringsprogramma Natuurherstel 2022–2030. Daarbij ligt de aanvullende focus ook in 2023 op uitvoering van het Programma Natuur, fase 1 2021-2025 als onderdeel van de landelijke stikstof aanpak.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Om de Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen te bereiken is natuurherstel nodig. Welke maatregelen hiervoor genomen moeten worden is vastgelegd in de Natura 2000-beheerplannen of gebiedsanalyses. De herstelmaatregelen zijn gericht op het herstel van natuurwaarden in (en soms grenzend aan) de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. De voortgang van natuurherstelmaatregelen is hiervoor van groot belang. De maatregelen kunnen erop zijn gericht de stikstof die zich in de loop der jaren in de bodem heeft opgehoopt, versneld te verwijderen of dienen om de algehele toestand van de stikstofgevoelige habitats te verbeteren.

Er zijn verschillende typen herstelmaatregelen:

- Hydrologische maatregelen (bijvoorbeeld het dempen van een sloot of het opzetten van een grondwaterpeil).
- Inrichtingsmaatregelen (bijvoorbeeld het graven van stuifkuilen of het aanleggen van een bufferzone).
- Beheermaatregelen zoals plaggen, chopperen of begrazen.
- Maatregelen voor onderzoek en monitoring.

Voor de aansturing en/of de uitvoering hiervan zijn de provincie en de terrein-beherende organisaties verantwoordelijk.

Acties

Uitvoeren van tenminste één nazorgproject in of nabij Natura2000-gebieden

Omschrijving (toelichting)

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Ook in 2022 zijn er verschillende nazorgprojecten uitgevoerd in of nabij Natura2000-gebieden. Er is onder andere aanvullend beheer uitgevoerd op de kustbroedvogeleilanden bij het gebied Pikgat. Ook is er aanvullend maaiwerk uitgevoerd in de Oudelandsepolder en Kievittepolder en op de Middelpaten in het Veerse Meer. Verder zijn er op de Kop van Schouwen en Manteling van Walcheren nazorgprojecten uitgevoerd ten behoeve van het verwijderen van Amerikaanse vogelkers.

Uitvoeren van tenminste vijf projecten gericht op herstel- en instandhoudingsmaatregelen in Natura2000-gebieden met als doel het effect van de uitstoot van stikstof te verminderen en de natuur te behouden en te versterken

Omschrijving (toelichting)

In 2023 gaat het in ieder geval om het natuurherstelplan Zwaakse Weel en het Slotbos/weitjes Burgh, verbeteren hydrologie Yerseke en Kapelse Moer, kwaliteitsimpuls inlaag Kwistenburg en het aanleggen van een broedeiland bij Neeltje Jans.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Om de instandhoudingsdoelstellingen voor soorten en habitats uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn te behalen, moeten in de Natura 2000-gebieden (en deels ook daarbuiten) herstelmaatregelen worden getroffen.

Een aantal herstelmaatregelen binnen het Natuurnetwerk Zeeland, in 2022, waren onder andere het verwijderen van Amerikaanse vogelkers in diverse gebieden, de aanleg van nieuwe broedeilanden voor kustbroedvogels bij de Hooge Platen, het bevorderen van de dynamiek in het duingebied van de Kop van Schouwen, monitoring maatregelen Zuidgors en Baalhoek, schorbescherming Verdrongen land van Zuid-Beveland en het plaggen van duinvalleien.

Doelstelling

Natuurbeleving, verbreding en verbinding

Omschrijving (toelichting)

De natuur en het landschap in Zeeland beter bekend en beleefbaar maken; toewerken naar een betere spreiding van bezoekers over de natuurgebieden in Zeeland met inachtneming van de kwetsbaarheid van gebieden en natuurwaarden. Zoeken van verbindingen tussen mens en natuur en het toewerken naar een natuur-inclusieve samenleving.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Er is en wordt hard aan de weg getimmerd om de bekendheid van en met de Zeeuwse natuur te vergroten en de vindbaarheid te verbeteren. De campagne "Altijd open" waarbij de aandacht wordt gevestigd op de beleving van natuurgebieden en landschappen natuurgebieden is bekend in het straatbeeld en wordt gevonden op het internet. Ook de site 'Natuur in Zeeland' waar het volledig aanbod van activiteiten, voorzieningen en beleving in natuur en landschap op één plek wordt ontsloten wordt goed gevonden en voorziet in een behoefte. De groene organisaties in Zeeland werken hier gezamenlijk aan mee en samenwerking wordt gevonden met toeristisch-recreatieve organisaties.

Alleen deze activiteiten dragen al bij aan een betere verbondenheid van mens en natuur. Maar op weg naar een natuur-inclusieve samenleving wordt er meer ondernomen. Projecten op het gebied van natuur in de bebouwde omgeving zijn geïnitieerd en/of opgepakt. Zo is een Interreg aanvraag in voorbereiding voor 'Natuur inbouw' en is een natuurcomponent toegevoegd aan subsidieregelingen op het gebied van wonen en bouwen.

Acties

Continueren van de 90% toegankelijkheid/beleefbaarheid van de natuurgebieden

Omschrijving (toelichting)

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In het provinciaal beleid is Natuurbeleving als speerpunt opgenomen. Een ruime toegankelijkheid van natuurgebieden is daarbij uitgangspunt. De doelstelling van 90% toegankelijkheid wordt daarbij ruim gehaald.

De bestaande 2100 kilometer wandelnetwerk en boerenlandpaden worden beheerd

Omschrijving (toelichting)

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Het beheer van het wandelnetwerk wordt met circa 185 vrijwilligers uitgevoerd. Inmiddels is er circa 2925 km wandelnetwerk gerealiseerd. Afgelopen jaar is daar het netwerk in de gemeente Reimerswaal aan toegevoegd. Ongeveer 250 agrariërs hebben een boerenlandcontract. Meer gedetailleerde informatie is te vinden in het jaarverslag van Stichting Landschapsbeheer Zeeland, die het beheer verzorgt.

Gezamenlijk met partners en de Zeeuwse Natuur tot uitvoering brengen van een gezamenlijk plan gericht op activiteiten die zorgen dat natuurgebieden kunnen worden beleefd, natuureducatie, natuurvoorlichting en –promotie

Omschrijving (toelichting)

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In 2022 hebben de natuurorganisaties via de promotiecampagnes ‘Altijd Open’ en ‘Open voor een ommetje’ met name wandel- en fietsroutes onder de aandacht gebracht bij bezoekers en inwoners van Zeeland. Dit gebeurt op plaatsen waar waar de natuur grotere bezoekersaantallen kan verdragen (zie www.natuurinzeeland.nl/nl-nl/visit/wat-te-doen/natuur-in-zeeland/ommetjes-tijdens-het-najaar-en-de-winter).

Het stimuleren van maatschappelijke initiatieven op het vlak van natuur en landschap en het betrekken van vrijwilligers bij de natuur

Omschrijving (toelichting)

Door het samenwerkingsverband “De Zeeuwse Natuur” worden nieuwe vrijwilligers geworven voor natuur en landschap. De Zeeuwse Natuur probeert met name jongeren worden aan te spreken.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In Zeeland zijn veel vrijwilligers actief in natuur en landschap. **Tellers, vertellers en herstellere**, ieder met hun eigen specialisme en voorkeur. Naast de instandhouding van natuur en landschap, leveren ze een belangrijke bijdrage aan de sociale cohesie en helpen ze mee aan draagvlak voor de natuur in de maatschappij.

In 2022 is door alle natuurorganisaties in Zeeland, die werken met vrijwilligers, een gezamenlijk aanbod aan scholing, ARBO-omstandigheden en werving ontwikkeld. In november is de jaarlijkse natuurwerkdag georganiseerd.

Het totaal aan voorzieningen, activiteiten, bezienswaardigheden en programma's op het gebied van natuurbeleving is op één plaats vindbaar en duidelijke en overzichtelijk ontsloten

Omschrijving (toelichting)

De informatie op Natuur in Zeeland | Zeeland.com wordt in stand en actueel gehouden.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Via www.natuurinzeeland.nl is een groot deel van alle voorzieningen, bezienswaardigheden en programma's op het gebied van natuurbeleving vindbaar gemaakt en overzichtelijk ontsloten voor inwoners en bezoekers van Zeeland.

In de praktijk brengen in samenwerking met natuurorganisaties en toeristisch-recreatieve organisaties van de in 2019 ontwikkelde branding strategie

Omschrijving (toelichting)

Als uitvoering van het programma uit de nota natuurbeleving werken we aan een betere spreiding van bezoekers over de provincie en meer aandacht voor het 'achterland'. Dit doen we samen met de natuurorganisaties en toeristisch-recreatieve organisaties.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Via inhoudelijke werksessies werken de natuurorganisaties samen aan het verder uitrollen van de branding-strategie. De natuurorganisaties hebben een spreidingskaart ontwikkeld voor Zeeland. Hierop kunnen zij de bezoekersaantallen ten opzichte van kwetsbare natuur aflezen. Op basis daarvan kunnen zij bezoekers en inwoners van Zeeland 'verleiden' om juist bepaalde (nog onontdekte) gebieden te bezoeken. Dit gebeurt door promotiecampagnes die gericht zijn op het voor het voetlicht brengen van de gebieden in Zeeland, die nog wel wat meer bezoekers kunnen gebruiken.

Acties die uit de samenwerking met andere organisaties zijn ontstaan zijn onder andere de ontwikkelde promotiecampagnes "Altijd Open", de ommetjescampagne, maar ook de vertegenwoordiging namens de natuurorganisaties in de werkgroep rond de uitwerking van de toeristisch strategische visie voor de komende jaren.

In of bij ten minste twee natuurgebieden extra (recreatieve) voorzieningen aanbrengen om de beleving van de natuur te vergroten

Omschrijving (toelichting)

In dit begrotingsjaar zullen in ieder geval een uitkijkpunt bij de Yerseke Moer en een belevingspad bij de Banjaard worden gerealiseerd.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Bij de Bergse Diepsluis in de Oosterschelde is een entreepunt gerealiseerd dat aandacht geeft aan de verdronken dorpen. Natuur- en cultuurinformatie zijn hier samengebracht om de bezoekers van dit gebied te informeren en de bijzondere natuur- en cultuurhistorische waarden onder de aandacht te brengen.

Bij de Zwaakse Weel is een wandelroute, beleefgebied en informatiecentrum gerealiseerd. Boswachters houden daar periodiek spreekuur. Bezoekers kunnen hier één of twee keer per maand bij hen terecht met vragen, of gewoon om even een praatje of kennis te maken.

Bij Gorishoek op Tholen zijn getijdenbakken aangelegd. De invloed van eb en vloed en het onderwaterleven in de Oosterschelde wordt via deze bakken op een laagdrempelige manier ontsloten voor inwoners en bezoekers van Zeeland. Ook veel schoolklassen brengen een bezoek aan deze getijdenbakken. De bakken overstromen bij hoog water. Allerlei flora en fauna blijft in de bak achter achter, waardoor het onderwaterleven op deze manier van heel dichtbij kan worden beleefd.

Er is een VR-film ontwikkeld rond de verdronken dorpen in Zeeland. Een mooie koppeling tussen natuur en cultuur(historie). De film wordt vertoond in het Oosterscheldemuseum (zie www.zeeuwsetijdreis.nl/verdronkendorp/museum.html).

Op diverse plaatsen in Zeeland is bebording geplaatst of vernieuwd om bezoekers te informeren over de natuurwaarden en ontstaansgeschiedenis van het naastgelegen gebied. De borden staan onder andere bij de Rattekaai in Rilland, de Plompe toren in Burgh-Sluis en langs de Oosterschelde.

Ondersteunen van het Nationaal Park Oosterschelde bij de uitvoering van het projectplan voor de doorontwikkeling van het Park

Omschrijving (toelichting)

De provincie verzorgt onder meer het secretariaat van het NPO.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Het secretariaat voor het NPO is verzorgd. Verder is, door het NPO, invulling gegeven aan de doorontwikkelingen naar een Nationaal Park nieuwe stijl, onder andere door het op- en vaststellen van een Ambitiedocument. In het ambitiedocument staan de doelen die het NPO in de komende vijf jaar wil halen.

Opstellen van een bidbook ter verkrijging van de UNESCO Geopark status en de meerwaarde te onderzoeken

Omschrijving (toelichting)

Het bidbook van dit begrotingsjaar gereed zijn. Verder zullen we uitingen en activiteiten ondersteunen die de UNESCO Geopark status versterken.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Het Bidbook ter verkrijging van de UNESCO Geopark status voor de Schelde Delta is in november ingediend bij UNESCO. In de periode tot juli 2023 zal UNESCO visitaties uitvoeren aan (delen van) het gebied en kan zij aanvullende vragen stellen. Vervolgens zal de daadwerkelijke beoordeling plaatsvinden. Het rapport van bevindingen en uiteindelijke oordeel zal daarna volgen. Tijdens die periode zal verder gewerkt worden om het Geopark verder vorm te geven.

Opstellen Zeeuws actieplan voor de groene vrijwilligers

Omschrijving (toelichting)

Het (laten) uitvoeren van het Zeeuws actieplan voor de groene vrijwilligers.

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

In 2021 is er in samenwerking tussen de natuurorganisaties in Zeeland een werkgroep werving en een werkgroep educatie in het leven geroepen voor de ondersteuning van groene vrijwilligers. Door de natuurorganisaties is de totale achterban geïnformeerd over de verdergaande samenwerking tussen de organisaties. Ook is de totale achterban geraadpleegd en is gevraagd naar hun wensen en ideeën ten aanzien van ondersteuning van groene vrijwilligers. Kennis en ervaringen rond opleidingen zijn uitgewisseld tussen de natuurorganisaties en zaken rond verzekeringen/vrijwilligersvergoedingen/Arbo-regels voor coördinatoren zijn in kaart gebracht.

In 2022 is de samenwerking tussen de organisaties verder versterkt via twee gezamenlijke bijeenkomsten. Daarnaast wordt via de werkgroep educatie ingezet op educatie van vrijwilligers via twee sporen: beleving (ontwikkelen cursus 'lezen van het landschap 2023/2024') en beheer (cursus Arbo voor beheervrijwilligers per regio).

Vanaf 2023 krijgt de gezamenlijke aanpak een structureel karakter. Het wordt onderdeel van het thema Groene Vrijwilligers uit het jaarplan (en nieuwe meerjarenplan) van het samenwerkingsverband De Zeeuwse Natuur.

Starten met het opstellen van een landschapsvisie, af te ronden in 2023.

Omschrijving (toelichting)**Kwaliteit (indicator)****Kwaliteit (toelichting)**

Er wordt niet meer ingezet op een losse landschapsvisie. Visie op het Zeeuwse landschap is onderdeel van het veel bredere Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Daarmee wordt op een andere manier invulling gegeven aan de visie op het Zeeuwse landschap.

Doelstelling

Een volhoudbare landbouw

Omschrijving (toelichting)

Zeeland kent op de lange termijn een volhoudbare landbouw. Een sector die economisch gezond is en produceert in evenwicht met de natuurlijke omgeving. Hiervoor ondersteunen we ondernemers en organisaties die aan de slag willen met belangrijke thema's als bodem, water, biodiversiteit, innovatie etc.

Het Plattelandontwikkelings-programma (POP programma) is hiervoor een belangrijke financieringsbron. In 2023 zullen we meer gaan werken met belonen naar prestatie. Dit is in lijn met het landelijk en Europees beleid. Hiervoor worden indicatoren ontwikkeld die de positie van de Zeeuwse landbouwsector in het kader van het NPLG goed kunnen beschrijven. Daarmee bieden we concreet perspectief aan onze ondernemers.

Kwaliteit (indicator)**Kwaliteit (toelichting)**

De doelstelling is dermate breed in formulering dat er niet éénduidig groen of rood aangegeven kan worden. In 2022 is er veel op de landbouwsector afgekomen: de stikstofperikelen, het nieuwe GLB, het nitraatactieprogramma, enzovoorts. Daarnaast heeft de Rekenkamer Zeeland een aantal aanbevelingen gedaan over het Zeeuwse landbouwbeleid. In 2023 wordt er landelijk een landbouwakkoord gesloten en zal landbouw een belangrijke positie in het Zeeuwse Gebiedsprogramma krijgen. De aandacht en inzet zal derhalve onverminderd groot blijven.

Acties

In 2022 zullen we tenminste twee KPI's in gebruik nemen die het mogelijk maken het landbouwbeleid te monitoren op basis van objectieve gegevens.

Omschrijving (toelichting)

In 2023 zullen we op basis van objectieve gegevens de integrale kernset van Kritieke Prestatie Indicatoren zoals Wageningen Universiteit die voorgesteld heeft voor de akkerbouw (KPI-K traject) in de praktijk verder testen. Deze testen doen we bij ten minste 50 boeren. Daarnaast zullen we voor minimaal twee KPI's een passende beloningssystematiek opzetten, in samenwerking met overheden en het bedrijfsleven. Dit kan bijvoorbeeld op het gebied van water of bodem zijn.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

De ontwikkeling van de KPI-systematiek is in volle gang. Zowel landelijk als op verschillende plekken in Nederland wordt er geëxperimenteerd. Zo worden boeren beloond voor maatschappelijke prestaties die zij leveren op het boerenerf op basis van meetbare indicatoren. Deze ontwikkelingen zullen in 2023 voortgezet worden en op grotere schaal worden uitgetest. Dit vindt plaats in het project "Biodiversiteitsmonitor akkerbouw in de Zuidwestelijke Delta", een project binnen het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland. Daarnaast worden ook voor het Zeeuwse beleid diverse KPI's in beeld gebracht om te blijven monitoren. Denk hierbij aan algemene economische gegevens over de agrarische sector en de stand van zaken van de ontwikkelingen van biologische landbouw.

Ondersteunen van minimaal één initiatief dat zich richt op de doelstelling voor de biologische sector

Omschrijving (toelichting)

De biologische sector is in Zeeland goed georganiseerd. Samen met hen zoeken we de aansluiting bij beleidskaders en ondersteunen we projecten gericht op afzet, teelttechnieken en mechanisatie. In de openstellingen Fysieke investeringen zijn hiervoor mogelijkheden.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In 2022 heeft de Provincie Zeeland middels POP-3 een subsidie verleend aan het project "Biologische landbouw; waardering en groei". Dit project is eind 2022 van start gegaan en zal meerdere jaren lopen, waarin inzicht wordt opgedaan over de ontwikkelpotentie van biologische landbouw in Zeeland.

Ondersteunen van minimaal één initiatief dat zich richt op het werken met belonen voor maatschappelijke prestaties middels KPI's in de landbouw

Omschrijving (toelichting)

In 2022 zullen we tenminste 2 KPI's in gebruik nemen die het mogelijk maken het landbouwbeleid te monitoren op basis van objectieve gegevens. We zullen hierbij specifiek kijken naar Zeeuwse indicatoren zoals water of bodem.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In 2021 is fase 1 van het project Biodiversiteitsmonitor akkerbouw in de Zuidwestelijke Delta van start gegaan. Met dit project is de afgelopen 2 jaar veel ervaring opgedaan op het gebied van het werken met meetbare indicatoren om boeren te belonen voor maatschappelijke prestaties op het boerenerf. Dit project is benoemd als experimenteerpilot binnen de landelijke KPI-k aanpak van het Rijk. In 2023 zal de tweede fase van dit project van start gaan binnen het Interbestuurlijk Programma Vitaal Platteland. Hierbij wordt tevens samengewerkt met verschillende ketenpartijen en de waterschappen van de drie betrokken provincies.

Ondersteunen van tenminste drie programma's ter bevordering van kennis en innovatie in de agrarische sector

Omschrijving (toelichting)

Kennis en innovatie zijn van cruciaal belang in landbouwtransitie. We zetten ook in 2023 in op openstellingen voor fysieke investeringen voor innovatie en water. Daarnaast willen we de positie van de Rusthoeve en het Groene onderwijs in Zeeland ondersteunen in samenhang met het Delta Climate Center.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Kennis en innovatie worden in hoofdzaak ondersteund vanuit het POP3 subsidieprogramma. In 2022 zijn er twee openstellingen geweest voor fysieke investeringen, in de categorie "Water" en "Niet water". Beide regelingen zijn maar liefst 3x overtekend. Kennis is zeker ook voor jonge boeren van belang. We ondersteunen daarom het initiatief van het Zeeuws Agrarisch Jongeren Kontakt (ZAJK) voor het opzetten van een ondernemerschapscursus.

Ondersteunen van tenminste twee initiatieven die zich richten op de doelstelling voor het versterken van de positie van de boer in de keten

Omschrijving (toelichting)

De marges voor de primaire producent zijn vaak erg laag. Samen met de landelijke Taskforce Korte Ketens en Foodelta Zeeland gaan we concreet twee Zeeuwse ketenprojecten opzetten. We nemen deel in de Nationale Samenwerking korte ketens waarvan het doel is om in 2030 25% van de afzet via korte ketens te laten verlopen. In Zeeland ondersteunen we via regelingen als Zeeland in Stroomversnelling diverse ketenprojecten waarbij lokale ondernemers geholpen worden om een nieuw product in de markt te zetten.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In 2022 hebben we als Provincie Zeeland verschillende initiatieven ondersteund die de positie van de boer in de keten versterken. Met de openstelling Zeeland in Stroomversnelling hebben we onder andere een subsidie verstrekt aan het demonstratieproject “gezonde pasta van reststromen uit Zeeuwse bodem” en de haalbaarheidsonderzoeken “Van vullen naar voeden” en “Verschralen, kansen voor gras”.

Deze initiatieven dragen bij aan de ontwikkeling van nieuwe verdienmodellen en daarbij aan verbetering van de positie van de boer in de keten. Daarnaast hebben we eind 2022 een subsidie verleend aan het platform Lekkerder bij de Boer.

Ondersteunen van tenminste twee initiatieven die bijdragen aan de doelstellingen voor een betere bodemstructuur en bodemvruchtbaarheid

Omschrijving (toelichting)

Bodem is de belangrijkste productiefactor voor de akkerbouw. Bodemkwaliteit willen we bevorderen, bijvoorbeeld rondom organische stof en bodembiodiversiteit. Kennis is hiervoor heel belangrijk, zowel op provinciaal niveau (klei versus zand) als op bedrijfsniveau. Samen met kennisinstellingen als Rusthoeve voeren we ook in 2023 proeven, pilots en onderzoeksprojecten uit. Daarnaast speelt ook het belangrijke thema nutriënten. Een gezonde bodem moet voldoende voedingsstoffen voor planten bevatten. Voor een duurzaam evenwicht is het gebruik van dierlijke mest belangrijk. Wet- en regelgeving belemmeren echter een optimale kringloop in Zeeland. Hier zullen we een gerichte lobby op inzetten.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In 2022 is het belang van de bodem en bodemvruchtbaarheid alleen maar meer in de belangstelling komen te staan. Het belang van nutriënten en organische stof wordt steeds meer erkend. Proefboerderij Rusthoeve hebben we ondersteund met de opzet van een breed bodemprogramma waarin de specifieke Zeeuwse bodembeheersmaatregelen worden getest in de praktijk. Op ondernemersniveau ondersteunen we met het POP 3 project 'Regeneratieve landbouw, diverse alternatieve methoden voor gezond bodembeheer'.

De specifieke knelpunten rondom bemesting hebben we besproken in een congres Bodem en Bemesting, waar we in het bijzonder de relatie veehouderij-akkerbouw onder de aandacht hebben gebracht.

Ondersteunen van tenminste twee initiatieven die bijdragen aan het herstel en beter benutten van functionele agrobiodiversiteit

Omschrijving (toelichting)

Functionele agrobiodiversiteit betekent dat de natuurlijke omgeving mede bepalend is voor het producerend vermogen van onze gronden. Het belang wordt steeds groter door ontwikkeling in de gewasbeschermingsmiddelentoleringen en de klimaatverandering. In 2022 ondersteunen we minimaal twee projecten rondom dit onderwerp, bijvoorbeeld rondom de effecten van strokenteelt, kruidenranden rond bruine bonenteelt en nieuwe teelsystemen in de fruitteelt. Daarnaast ondersteunen we ook weer het agrarisch natuurbeheer.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

Functionele agrobiodiversiteit valt onder natuur-inclusieve landbouw. Onder deze noemer ondersteunen we een breed pallet aan maatregelen en projecten die bijdragen aan een vorm van landbouwproductie waarbij soorten en natuurlijke processen de productie ondersteunen en/of soorten de ruimte krijgen zonder een direct effect op de productie. Enkele projecten zijn strokenteelt van Rusthoeve, 200 ha biodiverse groenbemesters, verkenningen naar agroforestry in Zeeland, het Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer Zeeland (ANLB) en de Vogelakker.

Ondersteunen van tenminste twee initiatieven die zich richten op eiwittransitie

Omschrijving (toelichting)

Eiwittransitie is de overgang van dierlijke eiwitten naar meer plantaardige eiwitten. Zeeland kan daar goed op inspelen vanuit de traditie van de teelt van eiwitgewassen op land en uit zee. We hebben ook de gehele ketens in onze provincie. Zeeland is medeondertekenaar van de Green Deal eiwitrijke gewassen. In dat kader zullen er in 2023 ook verschillende initiatieven in beleid en projecten volgen. In 2023 zullen we de netwerkvorming in Protein Delta verder ondersteunen en ook minimaal 2 concrete ketenprojecten uitvoeren.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In 2022 heeft de Provincie Zeeland een subsidie verleend aan de activiteiten van de Protein Community (onderdeel van FoodValley NL) ten behoeve van de doorontwikkeling van het Zeeuwse Protein Cluster en de bijbehorende ambitie Protein Delta. Tevens heeft de Provincie bijgedragen aan de realisatie van een eiwitkavel op de Floriade in Almere om consumenten kennis te laten maken met de eiwittransitie. Daarnaast heeft de Provincie Zeeland de Green Deal Eiwitrijke Gewassen (Bean Deal) ondertekend, waarin verschillende inspanningen voor de regionale overheden benoemd staan voor de komende jaren.

Verbeteren agrarische structuur, tenminste 300 ha kavelruilen

Omschrijving (toelichting)

Met het kavelruilbureau faciliteert de provincie al ruim 10 jaar de agrarische sector door mee te werken aan agrarische structuurverbetering. Hierbij worden percelen beter verkaveld, zodat ondernemers efficiënter kunnen werken. Vaak wordt ook een kortere afstand van de kavels tot de boerderij gerealiseerd. Dat leidt tot minder verkeersbewegingen, minder uitstoot en een grotere verkeersveiligheid.

Kwaliteit (indicator)

Kwaliteit (toelichting)

In 2022 zijn er 17 kavelruilen behandeld met in totaal 306 hectare landbouwstructuurverbetering en 104 deelnemers. Van deze kavelruilen zijn er 10 gepasseerd bij de notaris, de overige 7 liggen er ter afhandeling. Het gaat daarbij om 100 hectare en 45 deelnemers.

Trendindicatoren

Trendindicatoren	2022	2023	2027
Natuurbeheer Aantal ha natuurareaal in beheer met contract	17.991	18.110	18.604

Doelindicatoren

Doel	Indicator	Stand 2019	Stand 2020	Stand 2021	Stand 2022	Streefwaarde 2023	Einddoel
Volhoudbare landbouw	Aantal ondernemers betrokken bij nieuwe kennistrjecten	0	200	100	200	200	200
Natuurontwikkeling	Aantal ha nog te realiseren nieuwe natuur <i>De ontwikkeling van nieuwe natuurwaarden uitgedrukt in hectare binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN)</i>	802 (1-1-2020)	725	650 (31-12-2021)	565 (31-12-2021)	450	0 (omvang is dan 5713 ha)
Natuurbescherming	Via de VRPZ geldt ruimtelijke bescherming via bestemmingsplannen	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Natuurbescherming	Actuele natuurbeheerplannen voor alle Natura2000 gebieden	5	5	5	5	7	7
Natuurverbreding	Aantal kilometer wandelnetwerk	2100 km	2100 km	2100 km	2100 km	2100 km	2100 km
Natuurbeleving	Percentage toegankelijke beleefbare nieuwe natuur	>90%	>90%	>90%	Minimaal 90%	Minimaal 90%	Minimaal 90%
Natuurbeheer Aantal ha natuurareaal in beheer met contract	Het beheer van natuurwaarden uitgedrukt in hectare binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN)	17.636	17.810	17.954	17991	18.110	18.604

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2022	Wijzigingen C2022	Begroting 2022 NW	Rekening 2022	Restant
Lasten					
030101 Realisatie natuurnetwerk	3.443	2.246	5.689	3.278	-2.411
030102 Natuurbeheer en natuurbescherming	13.785	2.665	16.450	18.566	2.116
030103 Natuurherstel	3.904	1.253	5.157	2.912	-2.245
030105 Natuurbeleving: verbreding en verbinding	2.893	504	3.397	3.368	-28
030106 Een volhoudbare landbouw	2.020	-443	1.576	1.576	-1
039999 Ambtelijke inzet	3.329	130	3.460	3.578	118
Totaal Lasten	29.374	6.354	35.729	33.278	-2.451
Baten					
030101 Realisatie natuurnetwerk	1.026	400	1.426	3.132	1.706
030102 Natuurbeheer en natuurbescherming	228	2.324	2.552	5.031	2.479
030106 Een volhoudbare landbouw	0	0	0	6	6
Totaal Baten	1.254	2.724	3.978	8.169	4.192
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-28.121	-3.630	-31.751	-25.109	6.643
Onttrekkingen					
980399 Bestemmingsreserves-Pr.3	-1.588	-5.930	-7.519	-7.574	-55
Toevoegingen					
980399 Bestemmingsreserves-Pr.3	0	4.159	4.159	7.911	3.752
Mutaties reserves	1.588	1.771	3.360	-337	-3.697
Gerealiseerd resultaat	-26.532	-1.859	-28.391	-25.446	2.945